INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Migrace v krajině

Ing. Michal Kovář, Ph.D.

Ústav inženýrských staveb tvorba a ochrany krajiny, Lesnická a dřevařská fakulta,

Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 3, 613 00 Brno.

michal.kovar@ageris.cz

Úvod

Soulasná ochrana přírody a krajiny směřuje od tradiční druhové a biotopové ochrany (formou zákonem zvláště chráněných druhů organizmů a vyhlašovaných zvláště chráněných území) k ochraně základních atributů krajiny, které umožňují její trvalou udržitelnost. Mezi nejvýznamnější z řady takových krajinných atributů patří ekologická stabilita a migrační prostupnost území. Ekologickou stabilitu krajiny zajišťuje územní systém ekologické stability, který v krajině vymezuje vzájemně propojenou síť biocenter a biokoridorů. Vedle územního systému ekologické stability pak vznikla samostatná ochrana migrační prostupnosti krajiny, která se soustředí především na identifikaci míst problematických z pohledu možné migrace velkých savců.

Migrací obecně rozumíme rozšiřování (pohyb) organizmů v krajině na dlouhé vzdálenosti. Migrační prostupnost krajiny pak představuje krajinný atribut vyjadřující vlastnost krajiny tuto migraci umožňovat. Nároky na migrační prostupnost krajiny jsou pro různé skupiny organizmů výrazně odlišné. V rámci tohoto příspěvku se soustředíme na migraci velkých savců (medvěd hnědý, rys ostrovid, vlk obecný, jelen lesní a los evropský) autochtonních v prostoru středoevropské kulturní krajiny.

Migrační prostupnost území

Migrační prostupností území rozumíme vlastnost určitého území, která vychází ze struktury využití území a přítomnosti tzv. migračních bariér. Obecně je možné méně intenzivně využívaná území s nižším zastoupením migračních bariér (případně s technologickými objekty zajišťujícími migrační prostupnost těchto bariér) označit za migračně prostupné. Území migračně neprostupná pak obsahují, alespoň jednu významnou migrační bariéru,

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě **EDUCOLAND**"

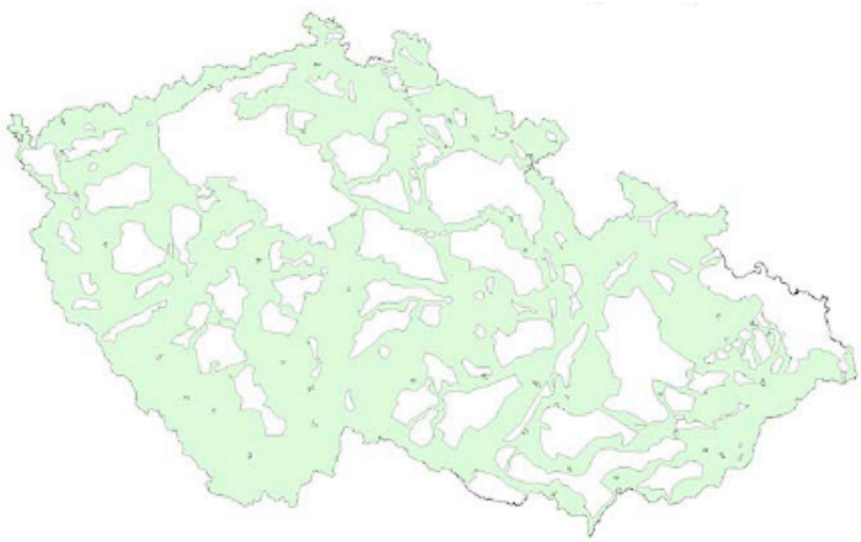
Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

pŕípadnď jsou ve struktuŕe území zastoupeny migraţnď obtíţnď pŕekonatelné plochy (velkoploţné intenzivní zemďdďlství, zastavďná území aj.)

Migrace volnď ţijících ţivoţichŧ je významnď negativnď ovlivďována pŕedevţím v intenzivnď vyuţívaných krajinách. Zde migraci negativnď ovlivňuje uţ samo intenzivní vyuţití území (plochy zástavby, intenzivní zemďdďlství ad.). Pŕirozené ţi pŕírodď blízké biotopy jsou v tďchto krajinách obvykle fragmentovány do nesouvislých rŧznď velkých ostrŧvkŧ oddďlených plochami, které migraci ţivoţichŧ pŧsobí jako rŧznď výrazné migraţní bariéry. Zcela specifickým typem významných migraţních bariér jsou pak silniţní komunikace s vysokou intenzitou provozu (dálniţní a rychlostní komunikace, místy silniţní komunikace I. tŕídy).

Pŕístup k ochranď migrace velkých savcŧ ŢR

V rámci ŢR byly vymezeny tzv. migraţnď významná území ï jedná se o ţiroce vymezená území, ve kterých je pŕi tvorbď a ochranď krajiny vţdy tŕeba vyhodnocovat také aspekt migraţní prostupnosti území. V rámci migraţnď významných území a k jejich propojení byly stanoveny dálkové migraţní koridory ï pásy území o ţíŕce 500 m vymezené na základď mapování výskytu velkých savcŧ, zpŕesňované v terénu s cílem nalézt optimální trasu bez významných migraţních bariér. Posledním sledovaným jevem pŕi ochranď migraţní prostupnosti krajiny jsou tzv. migraţní trasy, které pŕedstavují detailní ŕeţení migraţních koridorŧ v místech, kde dochází ke stŕetu migraţního koridoru s migraţní bariérou a tento stŕet vyţaduje detailní ŕeţení a návrh opatŕení. Migraţní trasy jsou ŕeţeny jako koridory o ţíŕce 100 m a poţítá se s jejich dalţím zpŕesnďním pŕi ŕeţení pŕekonání migraţní bariéry.

Obr. 1: Migraţnď významná území (Andď, Mináriková, Andreas, 2010)

Migrace v ochraně a tvorbě krajiny

Migrační významná území, dálkové migrační trasy a migrační trasy, se staly součástí tzv. územně analytických podkladů. Jedná se o územně plánovací podklad podle stavebního zákona č. 183/2006 Sb. obsahující podklady o stavu území jako podklad pro přípravu nástrojů a politik ovlivňujících chod a rozvoj území (především pak formou územně plánovací dokumentace).

Obr. 2: Detail vymezení migračně významných území (světle zeleně), s vymezením migračních koridorů (tmavě zeleně). (Anděl, Mináriková, Andreas, 2010)

Význam

Migrační významná území, dálkové migrační trasy a migrační trasy, jsou v rámci územně analytických podkladů zveřejňovány na internetových stránkách jejich pořizovatelů či obcí s rozšířenou působností a jsou také zveřejněny na mapovém serveru jejich zpracovatele Agentury ochrany přírody a krajiny. Povědomí o jejich poloze a významu patří k odborně jádrovým znalostem o území, což však v žádném případě neumenšuje jejich význam. Právě na obecném povědomí o významnosti migrační prostupnosti jako krajinného aspektu vypovídající o ekologické kvalitě území stojí společenská poptávka, která může významně přispět k zohledňování a prosazování této ochranářské kategorie (strategie) při ochraně a tvorbě území.

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Literatura

AND'nL, P., a kol. (2005): Hodnocení fragmentace krajiny dopravou. Metodická pŚruļka. AOPK ĻR, Praha.

AND'nL, P., HLAVÁĻ, V., LENNER, R. et al. (2006): Migraļní objekty pro zajiġtĎní prŢchodnosti dálnic a silnic pro volnĎġijící ġivoļichy. Technické podmínky Ministerstva dopravy ļ. 180. ISBN 80-903787-0-6.

AND'nL, P., GORĻICOVÁ, I. et PETRĢÍLKA L. (2009): Metodika hodnocení fragmentace krajiny na úrovni EU. Evernia, Liberec.

AND'nL, P., MINÁRIKOVÁ, T., ANDREAS, M. (ed.) (2010): Ochrana prŢchodnosti krajiny pro velké savce. Evernia, Liberec.

Pouġité termíny:

Autochtonní ï adjektivum oznaļující organizmy místního pŢvodŢ

Antropogenní ï vzniklé lidskou ļinností

Migrace - rozġiŚování (pohyb) organizmŢ v krajinĎna dlouhé vzdálenosti.

Migraļní bariéra ï pŚírodní nebo antropogenní struktury v krajinĎ, které brání volnému pohybu ġivoļichŢ

Fragmentace krajiny ï ostrŢvkovité rozļlenĎní pŚírodních a pŚírodĎblízkých ļástí krajiny, intenzivnĎhospodáŚsky vyuġívanými plochami, zástavbou a dopravní infrastrukturou

MigraļnĎvýznamné území ï rozsáhlá území zahrnující oblasti, jak pro trvalý výskyt druhŢ, tak pro zajiġtĎní jejich migraļní prostupnosti

Dálkový migraļní koridor ï liniové krajinné struktury o prŢmĎrné ġíŚce 500 m, které propojují oblasti významné pro trvalý nebo pŚechodný výskyt velkých savcŢ

Migraļní trasa ï pŚedstavuje detailní Śeġení dálkového migraļního koridoru v místĎpŚekonání kritických míst (stŚetŢ s antropogenními migraļními bariérami)

Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníkŢ propojením pedagogické fakulty se ġkolami na Jiġní Moravĕ **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpoļtem ĻR.